

дійсності. Унікальний досвід великого педагога відповідає провідним тенденціям становлення і розвитку Нової української школи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антоненко М. Я. Сучасні проблеми діяльності вчителя у педагогічній спадщині Василя Сухомлинського: монографія / М. Я. Антоненко. – Вид. 8-е, доп. – Рівне: Волинські обереги, 2018. – 308 с.
2. Постельняк А. І. Проблеми управління школою у спадщині В. Сухомлинського / А. І. Постельняк // Управління школою. – 2013. – № 10/12. – С. 8–24.
3. Сухомлинський В. О. Павлівська середня школа / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори: в 5-ти т. – К.: Радянська школа, 1977. – Т. 4. – С. 5–390.
4. Сухомлинський В. О. Розмова з молодим директором школи / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори: в 5-ти т. – К.: Радянська школа, 1977. – Т. 4. – С. 391–626.
5. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори: в 5-ти т. – К.: Радянська школа, 1977. – Т. 3. – С. 5–279.
6. Сухомлинський В. О. Сто порад учителеві / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори: в 5-ти т. – К.: Радянська школа, 1976. – Т. 2. – С. 417–654.

УДК 378.011.3-051:159.923.2(045)

Молнар Т. І.**кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та методики початкової освіти,
Мукачівський державний університет****Граб О. В.****магістр дошкільної освіти,
Мукачівський державний університет****Ледней В. Е.****здобувач вищої освіти
спеціальність 013 «Початкова освіта» ОС «Бакалавр»,
Мукачівський державний університет**

САМОВДОСКОНАЛЕННЯ ЯК УМОВА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ ПЕДАГОГА

У статті порушується проблема самовдосконалення педагога. Проаналізовано наукові підходи до визначення поняття «професійне самовдосконалення»; визначено специфіку самовдосконалення педагога; окреслено важливість професійного самовдосконалення в умовах освітніх реформ.

Ключові слова: самовдосконалення, самоосвіта, самовиховання, самоактуалізація, професіоналізм.

The article raises the issue of teacher self-improvement. Scientific approaches to the definition of "professional self-improvement" are analyzed; the specifics of the teacher's self-improvement are determined; the importance of professional self-improvement in the conditions of educational reforms is outlined.

Key words: self-improvement, self-education, self-education, self-actualization, professionalism.

Позитивні зрушення в системі освіти, пов'язані з підсиленням її компетентнісної спрямованості, відповідальності за власний професійний розвиток фахівця, дають підстави стверджувати, що компетентнісно зорієнтований підхід переходить на якісно новий рівень розвитку. Однією з важливих вимог до особистості сучасного педагога є готовність до постійного самовдосконалення та саморозвитку. Це пов'язано зі швидкими змінами, які

відбуваються сьогодні у суспільному житті, стрімким розвитком освітньої сфери, що зумовлює необхідність постійно вдосконалювати власну педагогічну майстерність та професійну компетентність.

Аналіз широкого кола джерел і наукових праць із досліджуваної проблеми свідчить, що в українській педагогіці досить ґрунтовно розглянуто окремі аспекти проблеми готовності педагога до професійного самовдосконалення. Майже в усіх сучасних дослідженнях розуміння професійного становлення особистості пов'язують із набуттям людиною знань, умінь і навичок (О. Дубасенюк, Л. Карпова, Н. Кузьміна, А. Маркова, В. Синенко та ін.); із загальною готовністю до побудови й перетворення своєї діяльності залежно від цінностей, що змінюються, основних і цільових орієнтирів у сучасній освіті (Ю. Гагін, А. Деркач та ін.); із спрямуванням на отримання усвідомленого результату (А. Бондар та ін.); із творчим процесом, у результаті якого виникають творчі досягнення професіонала (Ш. Амонашвілі, В. Гриньова, В. Лозова, Л. Рибалко та ін.).

Мета статті полягає в обґрунтуванні сутності, змісту та особливостей професійного самовдосконалення педагога.

Теоретичний аналіз наукової літератури засвідчив високу суспільну й особистісну значущість, а також складність і багатогранність феномену самовдосконалення особистості. Професійне самовдосконалення – процес динамічний за змістом і безперервний у часі. У цьому контексті конструктивним є міркування Т. Вайніленко, яка розуміє професійне самовдосконалення «як невід'ємний компонент підготовки фахівців, результат свідомої взаємодії фахівця з конкретним соціальним середовищем, під час якого він реалізує потребу розвитку у себе таких професійно важливих якостей, відповідних знань і вмінь, що сприятимуть успіху в професійній діяльності та життєдіяльності взагалі» [1, с. 15].

Найбільш розширене визначення змісту поняття «самовдосконалення» подано у словнику-довіднику з соціальної педагогіки, у якому самовдосконалення розглядається як процес збагачення своїх знань, поліпшення умінь, підвищення майстерності; конструктивне усунення протиріч між ідеальним уявленням та реальними можливостями на основі самоусвідомлення власних потенцій і шляхів досягнення ідеального; один із важливих моментів особистісної життєдіяльності [5, с. 400].

Особистісне самовдосконалення, звертає увагу О. Главацька, розглядається як оволодіння способами діяльності у власних інтересах з використанням власних можливостей, що виражається у неперервному самопізнанні, розвитку необхідних сучасній людині якостей, формування

культури мислення та поведінки. Виходячи з цих міркувань, продовжує науковець, можна зробити висновок, що особистісне самовдосконалення – це така робота над собою, яка передбачає усвідомлений розвиток своїх здібностей, свідоме прагнення удосконалення особистісного потенціалу, формування здатності до самопізнання, самопроектування, самореалізації у процесі цілеспрямованої творчої самостійної діяльності та супроводжується прийняттям рішень [2, с. 35].

Так, дослідник О. Остапчук стверджує, що самовдосконалення виражається в щоденній внутрішній роботі над собою з метою довести свій розвиток до уявної межі у відповідності до загальнолюдських цінностей [4].

Самовдосконалення відбувається завдяки прагненню кожної людини до досконалості, наближення до певного ідеалу (еталону, зразку) з метою набуття відповідних рис і якостей або їх удосконалення. Цей ідеальний образ відображає уявлення особистості щодо рівня фізичної, моральної, розумової досконалості і є орієнтиром у бажаному рівні розвитку певних якостей. Порівнюючи себе з визначеним образом ідеального «Я», особистість визначає перспективу власного розвитку.

Специфіка самовдосконалення особистості полягає в тому, що вона найбільшою мірою спирається на індивідуальні особливості людини, її нахили та потреби і має творчий характер. Саме за допомогою творчого зусилля людина може здобути у своєму житті те, що їй не було дано від природи або в процесі виховання та освіти. Воно і означає унікальність і життєву стратегію особистості.

Цікаві думки з приводу розуміння поняття самовдосконалення у своїх працях розкривають сучасні дослідники. Зокрема, О. Діденко доводить, що це систематична, послідовна робота особистості з удосконалення своїх позитивних і усунення негативних якостей. Л. Дудікова стверджує, що самовдосконалення – цілеспрямована, систематична, високоорганізована й творча діяльність, що полягає в самостійному поглибленні й розширенні знань, розвитку вмінь, здібностей, передбачає безперервне особистісне зростання. О. Холодкова розкриває його як вид активності, що дає змогу, усвідомлюючи свою психічну реальність, розкривати нереалізовані можливості, знаходити те необхідне в собі, що важливе для досягнення поставленої мети. Самовдосконалення передбачає покращення людиною того, що в ній закладено: психологічних якостей, властивостей, умінь, навичок. О. Ігнатюк вважає, що це результат свідомої взаємодії індивіда з конкретним соціальним середовищем, під час якого він реалізує потребу розвитку в себе таких особистісно важливих якостей, знань, умінь, що сприятимуть успіху в життєдіяльності.

Дослідниця проблем професійної освіти Л. Сущенко висвітлює поняття самовдосконалення як внутрішній процес якісних самозмін, який відбувається через усвідомлення необхідності самовдосконалення, грамотного самоаналізу, власних роздумів і порівнянь своєї діяльності з іншими; процес мотивованого, цілеспрямованого й добре організованого саморуху до найкращого в собі. Ознаками професійного самовдосконалення, на її думку, є планування і складання програм професійного саморозвитку, безпосередня практична робота з реалізації поставлених завдань, які пов'язані з роботою над собою, самоконтроль і самокорекція цієї діяльності, подальше її вдосконалення [6, с. 375].

Варто зауважити, що погляди науковців різняться при виділенні предмета самовдосконалення, його вбачають у знаннях, уміннях, навичках, здібностях, якостях, властивостях особистості, що є значущими для неї та сприятимуть реалізації її життєвих цілей, успішності в майбутньому. Результативність самозмін забезпечується свідомою саморегуляцією особистості в процесах самоаналізу, самоконтролю, самоорганізації й може привести індивіда до нового рівня особистісного розвитку, досягнення бажаних успіхів у житті

Виходячи з власних особистісних цінностей, кожен педагог прагне до самовдосконалення, досягнення педагогічної майстерності, що постає як сукупність якостей, які допоможуть обрати пріоритетні напрями роботи й будуть становити кінцевий результат.

Важливою передумовою процесу самовдосконалення є ставлення самого фахівця до вимог, що висувуються. Звісно, якщо він байдуже ставиться до них, про розвиток особистості не йдеться. Особистість навчається довільно регулювати свою поведінку, і на відповідній стадії розвитку починає сама свідомо організовувати своє власне життя, визначати тією чи іншою мірою свій власний розвиток. Саморозвиток особистості має діяльний характер: поза її власною активною діяльністю, бажанням і власним зусиллям в роботі над собою її особистісне формування неможливе, внутрішніми стимулами розвитку особистості є її потреби, мотиви, інтереси та установки [3].

Причинами виникнення потреби в самовдосконалєнні вважають підвищення вимог до себе, формування пізнавального інтересу до самовдосконалення (Н. Білоусова); захоплення ідеалом, прикладом інших, неспокій через докори сумління (В. Сухомлинський); роздуми про власне «Я» й порівняння його з іншими в процесі самоаналізу (Л. Сущенко). З огляду на це, можемо стверджувати, що метою самовдосконалення є досягнення бажаного результату, який передбачає вмотивовану особистість, яка здатна розкрити власний потенціал, розвинути себе, підвищити власний соціальний статус, бути

взірцем для інших, досягти матеріального блага та високого рівня у професійному становленні. На наше переконання, педагог повинен досягти такого рівня, щоб у власному професійному становленні зміг теоретично й практично аналізувати власні професійні можливості і на цій основі визначати майбутні напрями роботи.

Таким чином, поняття «самовдосконалення» розглядається вченими як феномен, специфічний стан людини, певна робота над собою, вид діяльності, активності, внутрішній процес, результат взаємодії з соціальним середовищем. В більшості випадків професійне самовдосконалення особистості розглядається як цілеспрямована, систематична, високоорганізована й творча діяльність, що полягає в самостійному поглибленні й розширенні фахових знань, розвитку умінь, здібностей, професійно значущих якостей особистості та передбачає безперервне формування її кваліфікації й особистісне зростання. Професійне самовдосконалення розглядається в єдності сутнісних ознак (самостійність, усвідомленість, творчий характер, інтегративність) та сутнісних складових (самоосвіти, самовиховання й самоактуалізації), що діють у нерозривній єдності на всіх етапах роботи педагога над собою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вайніленко Т. В. Сутність та зміст професійно-педагогічного самовдосконалення / Т. В. Вайніленко // Науковий вісник Чернівецького університету. Серія: Педагогіка і психологія: зб. наук. праць. – Чернівці: Рута, 2015. – Вип. 278. – С.13-20.
2. Главацька О. Л. Основи самовиховання особистості. Навчально-методичний посібник / О. Л. Главацька. – Тернопіль, 2018. – 206 с.
3. Комісаренко Н. Самореалізація як прояв соціального становлення особистості / Н. Комісаренко // Рідна школа. – 2013. – № 1. – С.23–25.
4. Остапчук О. Професійний саморозвиток і самопроекування в системі педагогічної освіти / О. Остапчук // Шлях освіти. – 2012. – № 4(07). – С.13–18.
5. Соціальна педагогіка: словник-довідник / За заг.ред. Т. Ф. Алексеєнко. – Вінниця: Планер. – 2009. – 542 с.
6. Сущенко Л. О. Сучасна безперервна освіта або «навчання впродовж життя» / Л. О. Сущенко // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки: зб. наук. пр. / редкол.: Т. І. Сущенко (голов. ред.) та ін. – Запоріжжя. – 2006. – Вип. 39. – С.371–377.
7. Черчата Л. М. Самостійна діяльність як стратегія розвитку майбутнього фахівця у контексті світових традицій і вітчизняного досвіду /

Л. М. Черчата // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2002. – №5. – С.26–33.

УДК 37.012:373.3.011.3-051:159.943.75-053.5(045)

Молнар Т. І.

**кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та методики початкової освіти,**

Мукачівський державний університет

Фізер В. С.

здобувач вищої освіти

спеціальність 013 «Початкова освіта» ОС «Магістр»,

Мукачівський державний університет

ПРОБЛЕМА ГОТОВНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО РОБОТИ З ЛІВОРУКИМИ ДІТЬМИ

Стаття присвячена проблемі підготовки вчителя до роботи з ліворукими молодшими школярами. Розкрито сутність поняття «готовність вчителя початкових класів до навчання ліворуких дітей», окреслено структурні компоненти готовності, визначено умови формування готовності педагогів до роботи з ліворукими учнями.

Ключові слова: *готовність, компоненти готовності, професійна підготовка, ліворуки діти.*

The article is devoted to the problem of preparing teachers to work with left-handed junior students. The essence of the concept "readiness of primary school teachers to teach left-handed children" is revealed, the structural components of readiness are outlined, the conditions of formation of teachers' readiness to work with left-handed students are determined.

Key words: *readiness, components of readiness, professional training, left-handed children.*

В умовах реформування загальної середньої освіти актуальною є підготовка вчителя початкових класів, яка забезпечить оптимальні умови навчання, розвитку й виховання молодших школярів з урахуванням їхніх вікових, індивідуальних та психофізіологічних особливостей і потреб.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>